

Türkiye’de Ornitoloji Alanındaki Lisansüstü Tezler Üzerine İlk Değerlendirme

The First Assessment on Post Graduate Theses in Ornithology in Turkey

Esra PER, Hızır UZUNER

ÖZ

Türkiye’deki üniversitelerde Ornitoloji alanında lisansüstü tezler hazırlanmaktadır. Ancak ülke genelinde bu konuda farklı kriterler açısından bir değerlendirme yapılmamıştır. Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) “Ulusal Tez Merkezi” veri tabanında yer alan ornitoloji alanındaki tezler farklı terimler kullanılarak araştırılmıştır. Tespit edilen tezler yıl, üniversite, enstitü, Anabilim Dalı, düzeyi (yüksek lisans - doktora), coğrafi bölge, il, cinsiyet, dil ve kullanılan araştırma yöntemine göre incelenmiştir. Araştırma sonucunda Türkiye’de 1985 - 2019 yılları arasında ornitoloji alanında toplam 49 devlet üniversitesinde lisansüstü düzeyde 268 tez (%79 YL, %21 DR) tamamlanmış olduğu tespit edilmiştir. Tezlerin %71’i Biyoloji bölümünde tamamlanmış olup son 10 yılda özellikle Orman Fakültelerinde ornitoloji temelli araştırmalarda dikkat çekici bir artış olmuştur. Ornitoloji alanında en fazla tez Süleyman Demirel Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi’nde hazırlanmıştır. Araştırmacıların %36 kadın ve %64 erkektir. Araştırmaların %70’i gözlem temelli olarak planlanarak dürbün ve teleskop kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bu araştırma ile ornitoloji temelli lisansüstü tezlerin tarihçesi ve genel durumu ortaya çıkarılmıştır. Elde edilen sonuçların gelecek yıllarda bu alanda yapılacak başka araştırmalar için referans olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Yükseköğretim, Tez, Biyoloji, Cinsiyet, Gözlem

ABSTRACT

Postgraduate theses in the field of ornithology have been prepared at universities in Turkey. However, no assessment has been made in terms of different criteria on this subject across the country. The theses in the field of ornithology in the “National Thesis Center” database of the Higher Education Council (YÖK) were searched using different terms. The theses were examined according to year, university, institute, department, degree (master – doctorate), geographical region, province, gender, language and research method used. As a result of the research; it has been determined that 268 theses (79% Ms, 21% Ph.D.) have been completed in 49 state universities in ornithology between 1985 - 2019 in Turkey. 71% of the theses have been completed in the biology department and in the last 10 years, there has been a remarkable increase in ornithology-based researches, especially in the Faculties of Forestry. The greatest number of theses in the field of ornithology were prepared at Süleyman Demirel University and Hacettepe University. Gender ratio of researchers; 36% were female and 64% were male. 70% of the research was planned based on observation and carried out using binoculars and telescope. With this research, the history and general status of ornithology-based postgraduate theses have been revealed. It is considered that the results obtained will be a reference for further researches in this field in the coming years.

Keywords: Higher education, Thesis, Biology, Gender, Observation

Per E., & Uzuner H., (2020). Türkiye’de ornitoloji alanındaki lisansüstü tezler üzerine ilk değerlendirme. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi/Journal of Higher Education and Science*, 10(2), 242-252. <https://doi.org/10.5961/jhes.2020.386>

Esra PER (✉)

ORCID ID: 0000-0002-7764-1215

Gazi Üniversitesi, Fen Fakültesi, Biyoloji Bölümü, Ankara, Türkiye
Gazi University, Faculty of Sciences, Department of Biology, Ankara, Turkey
esraper@yahoo.com

Hızır UZUNER

ORCID ID: 0000-0001-9104-5367

Gazi Üniversitesi, Fen Fakültesi, Biyoloji Bölümü, Ankara, Türkiye
Gazi University, Faculty of Sciences, Department of Biology, Ankara, Turkey

Geliş Tarihi/Received : 28.02.2020

Kabul Tarihi/Accepted : 29.04.2020

GİRİŞ

Günümüzde Dünya’da iki milyona yakın canlı türünün var olduğu bilinmektedir. Bu canlılar içinde rengarenk tüyleri ve sesleri ile kuşlar (Aves) sınıfı en dikkat çeken canlılardır. Kuşlar yüzyıllardan beri dünya genelinde hakkında en fazla araştırma yapılmış olan hayvan sınıflarından biridir (Kahraman et al., 2016). Fransızca kökenli bir kelime olan Ornitoloji kuşları inceleyen bilim dalı olarak tanımlanmıştır (Yüce, 1999; Karol et al., 2000; Kaya & Atatür, 2014).

Biyoçeşitlilik açısından küçük bir kıta özelliği göstermekte olan Türkiye olağanüstü bir tür, habitat ve ekosistem çeşitliliği göstermektedir (Kahraman et al., 2016). Ülkemiz kendine özgü bir iklim bitki örtüsü ve hayvan çeşitliliğine sahip olup Küçük Asya adını tam olarak hak etmektedir. Bu özellikler diğer canlı gruplarında olduğu gibi kuşlarda da büyük bir çeşitliliği beraberinde getirmiştir (Eken et al., 2006).

Türkiye’de ilk ornitolojik çalışmalar yabancı araştırmacılar tarafından başlatılmıştır (Yiğit et al., 2008), 1900’lerin başında yeni kuş türlerine ait gözlemler yabancı araştırmacılar ve gözlemciler tarafından kayıt edilmiştir. Sonraki yıllarda Türk araştırmacılar da kuşlar üzerine çalışmaya başlamıştır.

Türkiye’nin ilk Ornitoloji Kitabı olan “Türkiye Kuşları” 1945 yılında İstanbul Üniversitesi’nden Dr. Saadet Ergene tarafından yazılmıştır (Ergene, 1945). Daha güncel çalışmalar; Kuşlarımız (Acar & Acar, 1972), Nihat Turan tarafından 1990 yılında ve Max Kasperek tarafından 1992 yılında yayımlanmıştır (Turan, 1990; Kasperek, 1992). Günümüzde Türkiye Kuşları hakkındaki en güncel kitap “Birds of Turkey” (Kirwan et al., 2008) yerli ve yabancı araştırmacıların iş birliği ile tamamlanmıştır. Önemli Kuş Alanları (ÖKA) kitabı ise ilk olarak 1989 yılında (Ertan et al., 1989), sonra 1997 yılında Doğal Hayatı Koruma Derneği tarafından (Yarar & Magnin, 1997) yayımlanmış, 2004 yılında Doğa Derneği tarafından bir güncelleme yapılmıştır (Kılıç & Eken, 2004). Tarım ve Orman Bakanlığı ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nın doğrudan yapmakta olduğu ve koordine ettiği projelerin de Türkiye’de ornitoloji alanındaki gelişmelere önemli katkıları olmuştur.

Türkiye’de 1990’lı yıllara kadar genellikle avifaunistik araştırmalar yapılmaktaydı ve yeni tür kayıtları araştırmacılar tarafından belgelenmekteydi. Ancak günümüzde kuşları görüntüleme tekniklerindeki gelişmeler ve kuşlara olan ilginin artışı ile bu durum değişmiştir. Gönüllü kuş gözlem ağındaki gelişim, kuş gözlemcisi sayısındaki artış ve kuş fotoğrafçılığına olan ilgi ile her geçen yıl Türkiye Kuş Listesi’ndeki tür sayısı artmaktadır.

Türkiye’de kuş gözlem kayıtlarının bilimsel olarak düzenli bir şekilde değerlendirilmesinde en önemli adım 2004 yılında internet temelli bir veri tabanı olan KuşBank (Kuşları Korumak için Vatandaş Bilimi)’in internet üzerinden halkın kullanımına sunulmasıdır (Per & Özemesi 2005). Günümüzde eKuşBank/eBird sayesinde her geçen gün Türkiye kuşları hakkında yeni gözlemler kayıt altına alınmaya devam etmektedir. Bununla birlikte günümüzde Türkiye Kuş Listesi’nin en iyi izlendiği portal Trakuş (Türkiye’nin Anonim Kuşları)’tur. Trakuş’a göre günümüze kadar Türkiye’de kayıt edilmiş olan kuş türü sayısı 485’dir (Trakuş,

2019). Türkiye’de endemik bir kuş türü bulunmamakta ancak bazı türlerin Dünya popülasyonlarının önemli bir bölümü ya da dağılım gösterdiği bölgenin en son sınırı Türkiye olabilmektedir. Türkiye’deki kuş çeşitliliği kuşların korunması için ulusal bir sorumluluğu da beraberinde getirmektedir (Eken et al., 2006). Önemli Kuş Alanı (ÖKA) ve Önemli Doğa Alanı (ÖDA) kavramları ile Türkiye’de kuşların önemi sadece ornitologlar tarafından yapılan araştırmalarda değil farklı disiplinlerden araştırmalarda da kendine yer bulmakta ve ön plana çıkmaktadır.

Türkiye’de kuş araştırmaları tür ve alan temelli olarak planlanmaktadır. Tür ve alanlar hakkında temel bilgiler belgelendikçe durum değerlendirmesi yapılabilmekte, koruma öncelikleri ve tehditler belirlenmektedir. Yerel araştırmaların yanında ulusal düzeydeki araştırmalar ile çok çarpıcı sonuçlara ulaşılabilmektedir. Türkiye’de 2014-2017 yıllarında yapılan üreyen kuş atlas çalışmasında ülkede düzenli görülen 400 türün 313’ünün üremeye devam ettiği tespit edilmiştir. Üç türün (telli turna, yaz ördeği ve kadife ördek) ise üreme popülasyonlarının Türkiye’de ortadan kalktığı belgelenmiştir (Boyla et al., 2019).

Türkiye’de kuş araştırmaları üniversitelerde, bakanlıklar himayesinde ve Sivil Toplum Kuruluşları (STK)’ları çatısı altında yapılmaktadır. Teknolojik araçlardaki gelişmeler ile bir gözlemi belgelemek ve paylaşmak oldukça kolaylaşmıştır. Böylelikle Ornitoloji alanındaki gelişmeler Türkiye’de toplumun farklı kesimleri tarafından izlenebilmekte ve bilgi paylaşımı artmaktadır.

Ornitoloji alanındaki temel eğitim ve araştırmalarda en önemli kurumlar üniversitelerdir. Üniversitelerde ornitoloji alanında araştırmalar yapılarak, yüksek lisans ve doktora düzeyinde tezler hazırlanarak hem araştırmacıların bilimsel olarak donanımla yetişmesi sağlanmakta hem de bu alandaki boşluk kapatılmaya çalışılmaktadır. Türkiye’de Ornitolog sayısı arttıkça bu alandaki insan kaynakları alt yapısı da gelişecektir. Ornitoloji temelli uzun vadeli izleme çalışmaları ile bilimsel veri artacak, kurumsal alt yapı ve doğa koruma politikaları gelişecektir.

Türkiye’deki üniversitelerde Ornitoloji ile ilgili yüksek lisans (YL) ve doktora tezleri (DR) hazırlanmaktadır ve Yükseköğretim Kurulu (YÖK) bu tezleri arşivlemektedir (YÖK, 2001). Ancak ülke genelinde Ornitoloji alanında hazırlanmış olan tezler hakkında günümüze kadar farklı kriterler açısından bir değerlendirme yapılmamıştır.

Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de ornitoloji temelli olarak tamamlanmış olan lisansüstü tezleri tamamlanış yılı, üniversite, enstitü, ABD, düzeyi (yüksek lisans veya doktora), coğrafi bölge, il, cinsiyet, öğretim dili, konu ve kullanılan araştırma yöntemlerine göre çok boyutlu bibliyometrik bir değerlendirme yapmaktır.

GEREÇ ve YÖNTEM

Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi (YÖKTEZ)’nde Türkiye’deki üniversitelerde tamamlanmış olan bütün yüksek lisans ve doktora tezlerinin türkçe ve ingilizce özetlerine elektronik olarak erişim sağlanmaktadır. Ayrıca 2006 yılından itibaren tamamlanmış olan tezlerin tam metnine pdf biçiminde erişim imkânı bulunmaktadır. Ancak 2006 yılından sonra tamamlanmış olup yazarı tarafından belirli bir tarihe kadar kısıtlanmış

olan tezlerin tam metinlerine değil, sadece özetlerine erişim sağlanmaktadır.

YÖK'ün internet temelli ve halkın erişimine açık olan "Ulusal Tez Merkezi" veri tabanında (YÖKTEZ, 2019) bulunan ornitoloji temelli Yüksek Lisans ve Doktora tezleri bilgisayar destekli tarama yöntemi ile farklı terimler kullanılarak araştırılmıştır. Veri tabanında tez sorgulamaları şu anahtar sözcüklere göre yapılmıştır; "kuş", "kuş türü", "aves", "avifauna", "ornitoloji", "ornitofauna", "kuş faunası", "kuş göç", "üreyen kuş", "göçmen kuş", "ötücü kuş", "su kuşu", "deniz kuş", "kuş habitat", "Kış Ortası Sukuşu Sayımı", "Rüzgar Enerji Santrali", "RES kuş", "kuş parazit", "kan parazit".

YÖK Tez Merkezi'nin internet temelli veri tabanı üzerinden 15 Ekim - 2019 ile 15 Aralık 2019 tarihleri arasında sorgulamalar yapılmıştır. Bu zaman aralığında sisteme eklenmiş olan yeni tezler de değerlendirmeye alınmıştır.

Ornitoloji alanında kayıtlı olan tüm tezlerin bibliyografik künyeleri referans gösterilebilecek şekilde düzenlenmiştir. Elde edilen veriler bir veri tabanı hâline getirilmiştir. Tezlerin tamamlanış yılı, üniversite adı, üniversite tipi (devlet – vakıf), enstitü, Ana Bilim Dalı (ABD), lisansüstü eğitim düzeyi (yüksek lisans veya doktora), coğrafi bölge, il, cinsiyet, öğretim dili, konu ve kullanılan araştırma yöntemi üzerine bir değerlendirme yapılmıştır.

Ornitoloji alanında hangi konularda araştırmalar yapıldığını tespit etmek için ölçüt olarak Üniversitelerarası Kurul Başkanlığı (ÜAK)'nın 2019 yılı Ekim dönemi doçentlik başvurularında Biyoloji bilim alanı için belirlemiş olduğu anahtar kelimeler; Biyokimya, Biyo-enformatik, Davranış Biyolojisi, Doğal Kaynaklar

ve Çevre İktisadı, Ekoloji, Gelişim Biyolojisi, Hayvan Fizyolojisi-Ekofizyolojisi, Hayvan Sistematiği, Mikrobiyoloji, Moleküler Biyoloji, Parazitoloji ve Viroloji kullanılmıştır (ÜAK, 2019).

Bu bibliyometrik özellikleri değerlendirmenin çerçevesini ve sınırlarının YÖK Ulusal Tez Merkezi'nde bulunmakta olan tam metin olarak erişime açık ve tam metin olarak erişime açık olmayan tezler belirlemiştir. Elde edilen verilerden özet Tablo ve frekans analizleri yapılmıştır.

BULGULAR

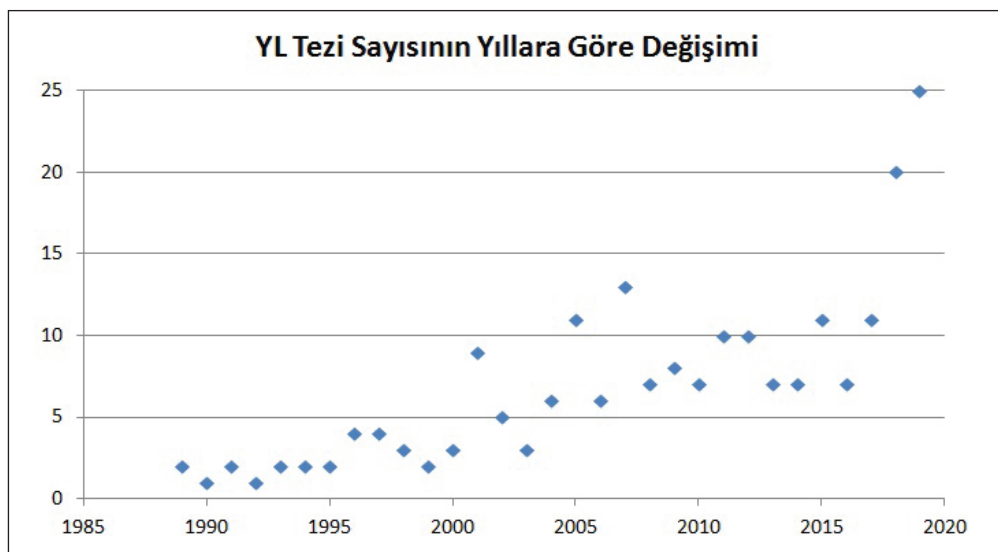
Türkiye'de 1985 - 2019 yılları arasında tamamlanmış olan toplam 268 tezin 213'i yüksek lisans ve 55'i doktora düzeyindedir. Bu tezlerin yüzdelik oranındaki değişim Tablo 1'de gösterilmiştir. Ornitoloji alanındaki lisansüstü araştırmaların çoğunluğu (% 79) yüksek lisans tezidir.

Türkiye'de bu alanda ilk yüksek lisans tezi 1989 yılında tamamlanmıştır. Türkiye'de 33 yıllık süreçte ornitoloji alanında yıllık ortalama yedi yüksek lisans tezi tamamlanmıştır. 2000'li yıllardan itibaren yüksek lisans tezi sayısında dikkat çekici bir artış ve dalgalanmalar olmak ile birlikte en fazla artış 2019 yılında olmuş ve 2019'da 25 yüksek lisans tezi tamamlanmıştır (Şekil 1).

Türkiye'de bu alanda ilk doktora tezi 1985 yılında tamamlanmıştır. Türkiye'de 34 yıllık süreçte ornitoloji alanında yıllık ortalama iki doktora tezi tamamlanmıştır. Şekil 2'ye göre doktora tezlerinin 1990'lı yılların ortalarına kadar çok sınırlı sayıda olduğu 2007 yılında bir ivme kazanmaya başladığı ve en büyük artışın ise beş doktora tezi ile 2018 yılında gerçekleştiği görülmektedir.

Tablo 1: Lisansüstü Tezlerin Lisansüstü Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Lisansüstü Eğitim Düzeyi	Tez Sayısı (f)	Lisansüstü Tezlerin Yüzdelik Oranı (%)
Yüksek Lisans	213	79
Doktora	55	21
Toplam	268	100

Şekil 1: Yüksek lisans tezlerinin yıllara göre değişimi.

İncelenen tezlerin dönemsel olarak yıllara göre dağılımı Tablo 2’de gösterilmiştir. Buna göre, 1980’li yıllardan günümüze ornitoloji alanında yapılan hem yüksek lisans hem de doktora tezlerinin sayısında artış görülmektedir. Bu alanda en fazla 2011 - 2019 yılları arasında 110 yüksek lisans tezi (%51.6) ve 27 doktora tezi (%49.1) tamamlanmıştır.

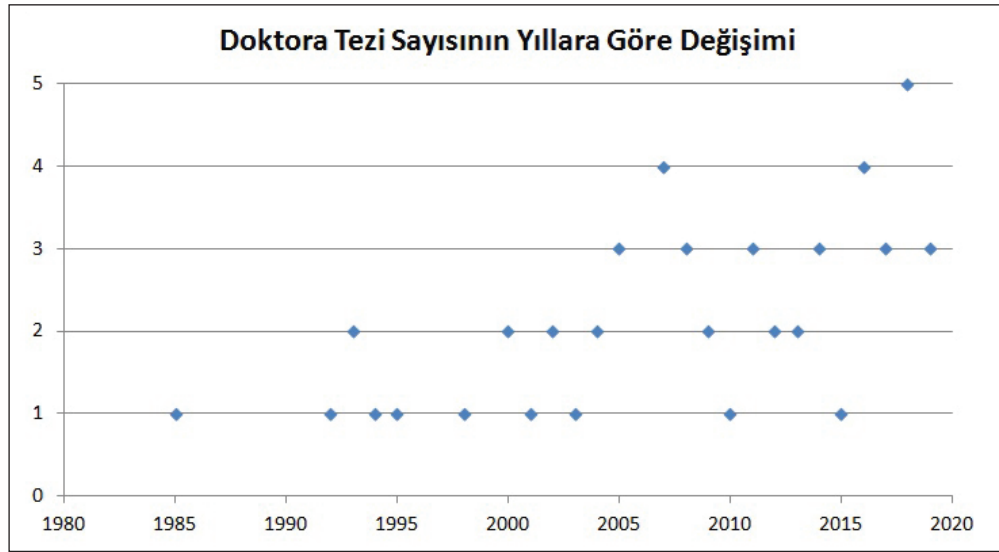
Bu alanda tamamlanmış olan tezlerin coğrafi bölgelere göre dağılımı (Şekil 3)’de verilmiştir. Lisansüstü tezlerin coğrafi bölgelere göre yüzdelik oranı karşılaştırıldığında ilk sırayı %28’lik oran ile İç Anadolu Bölgesi almaktadır. Diğer bölgeler ise sı-

rasıyla; Akdeniz Bölgesi (%20), Marmara Bölgesi (%16), Doğu Anadolu Bölgesi (%13), Karadeniz Bölgesi (%10), Ege Bölgesi (%9) ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi (%4)’dir.

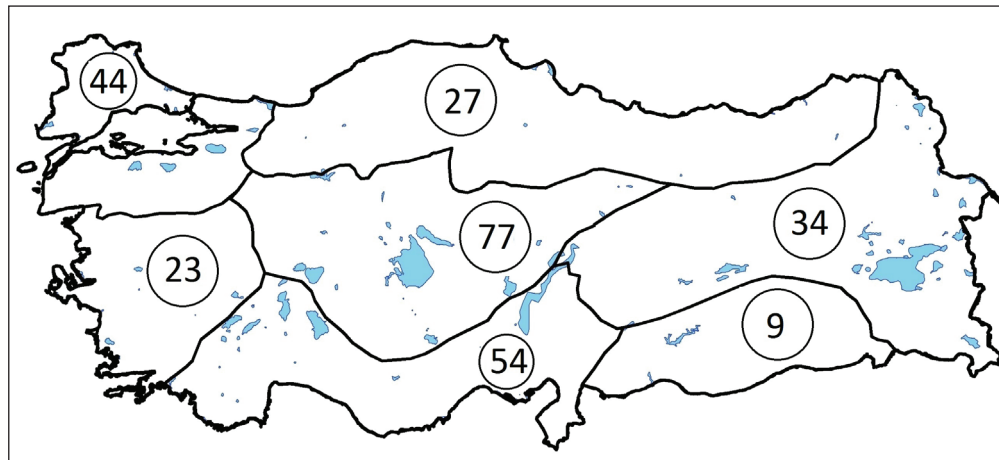
Türkiye’de 39 ilde ornitoloji temelli lisansüstü tez üretilmiştir. En fazla tez ise Ankara, Isparta, İstanbul, İzmir ve Van’da üretilmiştir. Ornitoloji alanında tamamlanmış olan YL tezlerinin %28’i Ankara ve Isparta’daki üniversitelerde yapılmıştır. YL ve DR tezlerini illere göre karşılaştırınca DR tezlerinin %42’si Ankara, Antalya ve Van’da üretilmiştir. Isparta ve İstanbul’un YL tezlerindeki oranı yüksek iken DR tezlerindeki yüzdelik oranları daha düşüktür (Tablo 3).

Tablo 2: Lisansüstü Tezlerin Dönemsel Olarak Değişimi

Yıl Aralığı	Yüksek Lisans Tezi		Doktora Tezi	
	Sıklık (f)	Yüzde (%)	Sıklık (f)	Yüzde (%)
1983 - 1990	3	1.4	1	1.8
1991 - 2000	25	11.7	8	14.5
2001 - 2010	75	35.2	19	34.5
2011 - 2019	110	51.6	27	49.1
Toplam	213	100	55	100

Şekil 2: Doktora tezlerinin yıllara göre değişimi.

Şekil 3: Lisansüstü tez sayılarının coğrafi bölgelere göre dağılımı.

Türkiye’de 49 devlet üniversitesinde ornitoloji temelli lisansüstü tez üretilmiştir. En fazla tez ise Süleyman Demirel Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Yüzüncüyıl Üniversitesi, Ege Üniversitesi, ODTÜ, Akdeniz Üniversitesi ve OMÜ’de hazırlanmıştır.

DR tezlerinin % 33’ü; Akdeniz Üniversitesi (%9.1), Hacettepe Üniversitesi (%14.5) ve Yüzüncüyıl Üniversitesi (%9.1)’de üretilmiştir (Tablo 4). ODTÜ’de 15 YL ve 1 DR tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi’nde 23 YL ve 4 DR tezi üretilmiştir. Bu iki üniversite

Tablo 3: Lisansüstü Tezlerin İllere Göre Dağılımı

İl	Genel Toplam		Yüksek Lisans		Doktora	
	Sıklık (f)	Yüzde (%)	Sıklık (f)	Yüzde (%)	Sıklık (f)	Yüzde (%)
Adana	1	0	1	0	0	0
Afyon	1	0	1	0	0	0
Ankara	49	21	36	17	13	24
Antalya	15	6	10	5	5	9
Artvin	1	0	1	0	0	0
Aydın	2	1	2	1	0	0
Bartın	2	1	2	1	0	0
Bingöl	2	1	2	1	0	0
Bitlis	1	0	1	0	0	0
Burdur	3	1	3	1	0	0
Bursa	5	2	3	1	2	4
Çanakkale	8	3	6	3	2	4
Çankırı	1	0	1	0	0	0
Denizli	3	1	3	1	0	0
Diyarbakır	8	3	7	3	1	2
Düzce	2	1	2	1	0	0
Edirne	3	1	2	1	1	2
Elazığ	3	1	2	1	1	2
Erzurum	3	1	2	1	1	2
Eskişehir	9	4	7	3	2	4
Gaziantep	1	0	1	0	0	0
Hatay	1	0	1	0	0	0
Isparta	28	12	24	11	4	7
İstanbul	18	8	14	7	4	7
İzmir	17	7	13	6	4	7
Kahramanmaraş	6	3	6	3	0	0
Kars	4	2	4	2	0	0
Kastamonu	2	1	2	1	0	0
Kırıkkale	2	1	1	0	1	2
Konya	8	3	4	2	4	7
Manisa	1	0	1	0	0	0
Niğde	6	3	6	3	0	0
Sakarya	8	3	7	3	1	2
Samsun	12	5	8	4	4	7
Şanlıurfa	3	1	3	1	0	0
Tekirdağ	1	0	1	0	0	0
Trabzon	6	3	6	3	0	0
Van	19	8	14	7	5	9
Zonguldak	2	1	2	1	0	0

YL düzeyindeki bilimsel üretkenliği DR düzeyinde devam ettirememiştir.

Araştırmalar toplam dört farklı enstitü (Çevre Bilimleri (5), Deniz Bilimleri (3), Fen Bilimleri (240), Sağlık Bilimleri (20)) çatısı altında toplanmıştır. Çevre Bilimleri ve Deniz Bilimleri Enstitüsü'nün birlikte oranı %3'dür. Sağlık Bilimleri Enstitüsü'nün oranı %7'dir. Fen Bilimleri Enstitüsü'nün oranı ise %90'dır. Ornitoloji alanındaki lisansüstü tezlerin 19 farklı ABD'da yapılmış olduğu tespit edilmiştir. Bu tezlerin %71'i Biyoloji, %14'ü Orman Mühendisliği ve %4'ü Veteriner Hekimliği ABD'lerinde tamamlan-

mıştır. Ornitoloji alanındaki DR tezlerinin %73'ü Biyoloji, %13'ü Veteriner Hekimliği ABD'da üretilmiştir (Tablo 5).

Tezlerde deneysel çalışma, doğrudan gözlem ve dolaylı gözlem yöntemlerinin kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu yöntemlerden olan ve avifaunistik araştırmaların temelini oluşturan doğrudan gözlem %70'lik bir orana sahiptir. Kuşlar üzerinde özel incelemeyi gerektiren deneysel çalışma %26 ve araştırmacının dolaylı gözlem metodu ile kuş gözlem kayıtları üzerinden yapmış olduğu tezlerin oranı %4'dür (Tablo 6).

Tablo 4: Lisansüstü Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı

Sıra	Üniversite Adı	Genel Toplam		Yüksek Lisans		Doktora	
		Sıklık (f)	Yüzde (%)	Sıklık (f)	Yüzde (%)	Sıklık (f)	Yüzde (%)
1	Adnan Menderes Üniversitesi	1	0.4	1	0.5	0	0.0
2	Afyon Kocatepe Üniversitesi	1	0.4	1	0.5	0	0.0
3	Akdeniz Üniversitesi	15	5.6	10	4.7	5	9.1
4	Anadolu Üniversitesi	5	1.9	4	1.9	1	1.8
5	Ankara Üniversitesi	6	2.2	5	2.3	1	1.8
6	Artvin Çoruh Üniversitesi	1	0.4	1	0.5	0	0.0
7	Atatürk Üniversitesi	3	1.1	2	0.9	1	1.8
8	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	1	0.4	1	0.5	0	0.0
9	Bartın Üniversitesi	2	0.7	2	0.9	0	0.0
10	Bingöl Üniversitesi	2	0.7	2	0.9	0	0.0
11	Bitlis Eren Üniversitesi	1	0.4	1	0.5	0	0.0
12	Boğaziçi Üniversitesi	5	1.9	5	2.3	0	0.0
13	Bülent Ecevit Üniversitesi	1	0.4	1	0.5	0	0.0
14	Celal Bayar Üniversitesi	1	0.4	1	0.5	0	0.0
15	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	8	3.0	6	2.8	2	3.6
16	Çankırı Karatekin Üniversitesi	1	0.4	1	0.5	0	0.0
17	Çukurova Üniversitesi	1	0.4	1	0.5	0	0.0
18	Dicle Üniversitesi	8	3.0	7	3.3	1	1.8
19	Dokuz Eylül Üniversitesi	1	0.4	1	0.5	0	0.0
20	Düzce Üniversitesi	2	0.7	2	0.9	0	0.0
21	Ege Üniversitesi	16	6.0	12	5.6	4	7.3
22	Fırat Üniversitesi	3	1.1	2	0.9	1	1.8
23	Gazi Üniversitesi	7	2.6	5	2.3	2	3.6
24	Gaziantep Üniversitesi	1	0.4	1	0.5	0	0.0
25	Hacettepe Üniversitesi	20	7.5	12	5.6	8	14.5
26	Harran Üniversitesi	3	1.1	3	1.4	0	0.0
27	Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi	1	0.4	1	0.5	0	0.0
28	İstanbul Üniversitesi	12	4.5	8	3.8	4	7.3
29	İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa	2	0.7	1	0.5	1	1.8
30	Kafkas Üniversitesi	4	1.5	4	1.9	0	0.0
31	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	6	2.2	6	2.8	0	0.0
32	Kastamonu Üniversitesi	2	0.7	2	0.9	0	0.0
33	Kırıkkale Üniversitesi	2	0.7	1	0.5	1	1.8

Tablo 4: Devam

Sıra	Üniversite Adı	Genel Toplam		Yüksek Lisans		Doktora	
		Sıklık (f)	Yüzde (%)	Sıklık (f)	Yüzde (%)	Sıklık (f)	Yüzde (%)
34	Karadeniz Teknik Üniversitesi (KTÜ)	6	2.2	6	2.8	0	0.0
35	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	3	1.1	3	1.4	0	0.0
36	Mustafa Kemal Üniversitesi	1	0.4	1	0.5	0	0.0
37	Namık Kemal Üniversitesi	1	0.4	1	0.5	0	0.0
38	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	6	2.2	6	2.8	0	0.0
39	ODTÜ	16	6.0	15	7.0	1	1.8
40	Ondokuz Mayıs Üniversitesi (OMÜ)	12	4.5	8	3.8	4	7.3
41	Osmangazi Üniversitesi	4	1.5	3	1.4	1	1.8
42	Pamukkale Üniversitesi	3	1.1	3	1.4	0	0.0
43	Sakarya Üniversitesi	8	3.0	7	3.3	1	1.8
44	Selçuk Üniversitesi	8	3.0	4	1.9	4	7.3
45	Süleyman Demirel Üniversitesi	27	10.1	23	10.8	4	7.3
46	Trakya Üniversitesi	3	1.1	2	0.9	1	1.8
47	Uludağ Üniversitesi	5	1.9	3	1.4	2	3.6
48	Yüzüncü Yıl Üniversitesi	19	7.1	14	6.6	5	9.1
49	Zonguldak Karaelmas Üniversitesi	1	0.4	1	0.5	0	0.0

Tablo 5: Lisansüstü Tezlerin Ana Bilim Dallarına Göre Dağılımı

Sıra	Ana Bilim Dalı (ABD)	Enstitü	Genel Toplam		Yüksek Lisans		Doktora	
			Tez Sayısı	Yüzde (%)	Sıklık (f)	Yüzde (%)	Sıklık (f)	Yüzde (%)
1	Biyoloji	Fen	191	71	151	71	40	73
2	Biyomedikal Bilimler ve Mühendislik Ana Bilim Dalı	Fen	1	0	1	0	0	0
3	Biyomühendislik ve Bilimleri Ana Bilim Dalı	Fen	1	0	1	0	0	0
4	Çevre Bilimleri	Çevre	5	2	5	2	0	0
5	Deniz Bilimleri ve Teknolojisi	Deniz	1	0	1	0	0	0
6	Histoloji ve Embriyoloji Ana Bilim Dalı	Sağlık	1	0	0	0	1	2
7	Mikrobiyoloji	Sağlık	1	0	1	0	0	0
8	Moleküler Biyoloji ve Genetik Ana Bilim Dalı	Fen	1	0	1	0	0	0
9	Orman Entomolojisi ve Koruma	Fen	2	1	2	1	0	0
10	Orman Mühendisliği	Fen	32	12	30	14	2	4
11	Oşinografi Ana Bilim Dalı	Deniz	2	1	2	1	0	0
13	Peyzaj Mimarlığı	Fen	1	0	1	0	0	0
14	Tarım Ekonomisi	Fen	1	0	0	0	1	2
15	Tıbbi Mikrobiyoloji	Sağlık	1	0	0	0	1	2
16	Veteriner Hekimliği	Sağlık	15	6	8	4	7	13
17	Viroloji	Sağlık	2	1	2	1	0	0
18	Yaban Hayatı Ekolojisi ve Yönetimi	Fen	1	0	1	0	0	0
19	Zootekni	Fen	9	3	6	3	3	5

Yüksek lisans ve doktora tezlerinin araştırmacıların cinsiyetlerine göre değişimi Tablo 7’de gösterilmiştir. Ornitoloji alanında tamamlanmış olan tezlerin % 36’sı kadınlar tarafından, %64’ü erkekler tarafından hazırlanmıştır. Kadınlarda bu oranlar YL tezlerinde %37 ve Doktora tezlerinde %33’dür. Kadınlar tarafından ilk kez 1995 yılında bir lisansüstü tez tamamlanmıştır. Tamamlanmış olan lisansüstü tezlerin cinsiyet temelli yıllara göre değişiminde kadın ve erkek arasında sayısal farklılık ile birlikte benzer bir eğilim tespit edilmiştir, Ancak 2010, 2016, 2018 ve 2019 yıllarında erkekler tarafından tamamlanmış olan tez sayısında dikkat çekici artışlar olurken kadınlar tarafından tamamlanmış olan tezlerin sayısı benzer bir eğilim göstermemiştir (Şekil 4).

Ornitoloji alanındaki lisansüstü tezlerinin %7’si Boğaziçi ve ODTÜ’de İngilizce olarak hazırlanmıştır. Toplam 19 Yüksek lisans ve bir doktora tezi İngilizce olarak yazılmıştır.

Ornitoloji alanında hangi konularda araştırmalar yapıldığını tespit etmek için ölçüt olarak Üniversiteler Arası Kurul Başkanlığı

Tablo 6: Lisansüstü Tezlerde Kullanılan Yöntemlerin Sayısal Değişimi

Uygulanan Yöntem	Toplam Tez Sayısı	Yüzde (%)
DeneySEL çalışma	69	26
Doğrudan gözlem	188	70
Dolaylı gözlem	11	4
Toplam	268	100

Tablo 7: Tezleri Hazırlayan Araştırmacıların Cinsiyet Oranı

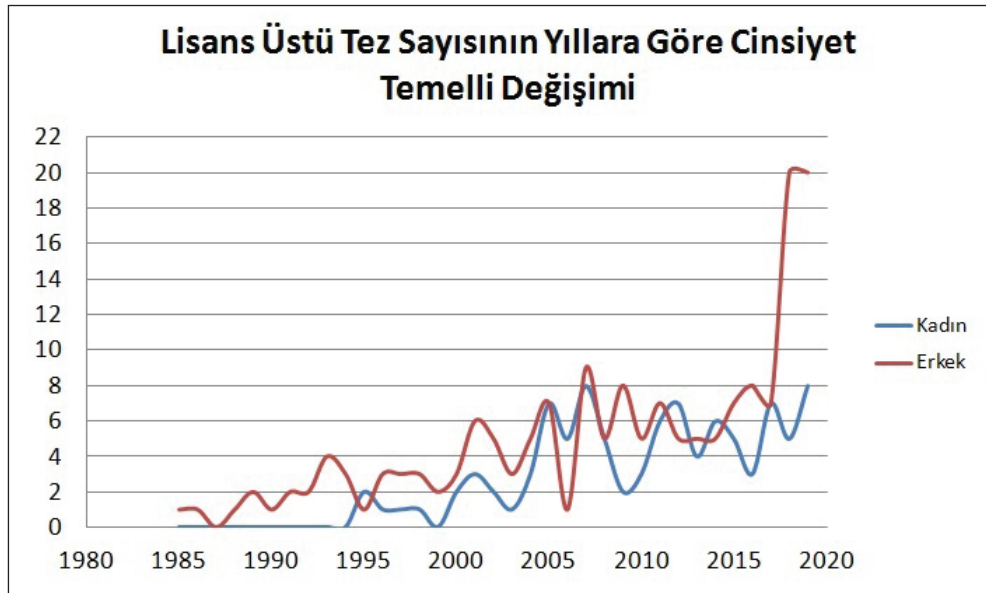
Cinsiyet	Genel Toplam		Yüksek Lisans		Doktora	
	Sıklık (f)	Yüzde (%)	Sıklık (f)	Yüzde (%)	Sıklık (f)	Yüzde (%)
Kadın	97	36	79	37	18	33
Erkek	171	64	134	63	37	67
Toplam	268	100	213	100	55	100

(ÜAK)’nın 2019 yılı Ekim dönemi başvurularında Biyoloji bilim alanı için belirlemiş olduğu anahtar kelimelere göre gruplandırılmıştır (Tablo 8). Araştırmalar büyük oranda Ekoloji (33.6), Hayvan sistematiği (28.7) ve Hayvan Fizyolojisi-Ekofizyolojisi (%10.8) konularında yapılmıştır.

SONUÇ ve TARTIŞMA

Büyük Veri (Big Data), son birkaç yıl içerisinde ön plana çıkmış ve pek çok farklı alanda önemli bir rol oynamaktadır. Veri bilimi, farklı veri kaynaklarından gelen veriler içinden değerli bilgiler sağlamak için istatistik, matematik ve bilgisayar bilimlerini kullanan çok disiplinli bir alandır. Büyük Veri uygulamalarının temel amacı, büyük hacimli verileri analiz ederek doğru karar alınmasına yardımcı olmaktır. Günümüzde pek çok kurum farklı kaynaklı veri setlerini analiz etmek amacıyla büyük veri uygulamalarına yatırım yapmaktadır (Yılmaz, 2019).

Türkiye’de tezler üzerinde yapılmış bibliyometrik analiz çalışmaları az sayıdadır (Yılmaz, 2019). Bu konuda Türkiye’de daha önce Eğitim Tarihi (Uygun, 2012), Türkçe Eğitimi (Coşkun et al., 2012), Tarih Eğitimi (Turan & Aslan, 2016) ve Öğretmen Eğitiminin Tarihçesi (Şahin et al., 2013), Turizm (Nergiz, 2014), Biyoloji Eğitimi (Töman, 2018), Eğitim ve Öğretim Teknolojileri (Tosuntaş et al., 2019) alanlarında lisansüstü tezler hakkında değerlendirmeler yapılmıştır. Bu çalışma ornitoloji alanını hedeflemiş olmak ile birlikte biyolojik bilimler için ilk değerlendirme niteliğindedir.

Şekil 4: Lisansüstü tez sayısının yıllara göre cinsiyet temelli dağılımı.

Tablo 8: Ornitoloji Alanında Hazırlanmış Olan Tezlerin Konu Dağılımı

Araştırma Konusu	Sıklık (f)	Yüzde (%)
Biyo-enformatik	6	2.2
Davranış Biyolojisi	25	9.3
Doğal Kaynaklar ve Çevre İktisadı	11	4.1
Ekoloji	90	33.6
Hayvan Fizyolojisi-Ekofizyolojisi	29	10.8
Hayvan Sistematiği	77	28.7
Mikrobiyoloji	6	2.2
Moleküler Biyoloji	8	3.0
Parazitoloji	12	4.5
Viroloji	2	0.7
Gelişim Biyolojisi	1	0.4
Biyokimya	1	0.4

Araştırma sonuçlarına göre Türkiye’de 1985 - 2019 yılları arasında 49 devlet üniversitesinde dört farklı enstitü çatısı altında “ornitoloji” alanında 213 yüksek lisans 55 doktora tezi üretilmiştir. Doktora düzeyinde tamamlanmış olan tez sayısının yüksek lisans düzeyinde tamamlanmış olan tez sayısının 1/4’ü kadar olması dikkat çekicidir. Ornitoloji alanındaki YL tezlerinin %71’i ve DR tezlerinin %73’ü Biyoloji Anabilim Dalında tamamlanmıştır. YL tezlerinde %14’lük oran ile Orman Mühendisliği alanı Ornitoloji’de bir atılım yapmıştır, ancak bu ilerleme DR tezlerindeki %4’lük oran ile yerini gerilemeye bırakmıştır.

Türkiye’de Biyoloji Eğitimi alanında 1990 - 2017 yılları arasında 15 üniversitede 337 tez hazırlanmıştır. Bu tezlerden %50’den fazlası Gazi Üniversitesi Eğitim Enstitüsü’nde tamamlanmıştır (Töman, 2018). Türkiye’de Ornitoloji alanında 268 tez tamamlanmıştır. Bu konuda en çok tez üretilen üniversitelerin; Süleyman Demirel Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Yüzüncüyıl Üniversitesi, Akdeniz Üniversitesi, Ege Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi ve ODTÜ olması bu yükseköğretim kurumlarında bu alanda uzun yıllardır çalışmakta olan deneyimli öğretim elemanı kadrosunun varlığı ile açıklanabilir. Bu nedenle üretilen tez sayısı ile üniversiteler arasında homojen bir dağılım yoktur. Bitirilen tezlerde üniversite çeşitliliği artarken toplam tez sayısında büyük üniversitelerin üstünlüğü devam etmektedir. Bununla birlikte Türkiye’de üniversitelerde ornitoloji alanında araştırma yapmakta olan öğretim üyelerinin sayısı artmaktadır.

Hacettepe Üniversitesi, Ege Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi ve ODTÜ araştırma Üniversitesi statüsüne sahiptir. Türkiye’de en fazla üniversite olan iller; İstanbul, Ankara ve İzmir olup bu illerde toplam 91 üniversite bulunmaktadır (YÖK, 2019). Ornitoloji alanında tamamlanmış olan tezlerin yaklaşık 1/7’si Ankara, İstanbul ve İzmir’deki üniversitelerde hazırlanmıştır. Son yıllarda birçok üniversitenin Biyoloji Bölümü kapatılmış olsa da tamamlanmış olan tezlerin yaklaşık 3/4’ü enstitülerin Biyoloji ABD’lerinde üretilmiştir.

Ornitoloji alanında 2006 yılından sonra tamamlanmış olan tezlerin tam metnine genellikle erişim sağlanabilmektedir. 2000’li

yıllardan itibaren araştırmaların hem sayısı artmış hem de konular çeşitlenmiştir. Ornitoloji alanında yapılmış olan tezlerin çoğunluğu yüksek lisans düzeyindedir. Doktora düzeyinde az sayıda tez yapılmasının temel nedenlerinden bazıları; doktora sürecinin uzun ve yorucu olması, öğrencilerin üniversitelerde araştırma görevlisi pozisyonunda istihdam edilme oranının düşük olması, burs imkânlarının kısıtlı olması ve araştırmacıların iş hayatına atılma ihtiyacı olabilir.

Turizm alanında yapılmış olan tez sayılarında 2010 yılından itibaren bir artış tespit edilmiştir. Bu artış üniversite sayısının ve yetişmiş öğretim üyesi sayısının artışına bağlı olarak gerçekleşmiştir (Nergiz, 2014). Ornitoloji alanındaki tezlerde 2000’li yıllardan itibaren bir artış vardır. Toplam 49 üniversitede bu alanda lisansüstü tezler üretilmiş olmasında, son yıllarda bazı üniversitelerin iki ayrı üniversite olarak kurumsallaşmış olmasının ve farklı disiplinlerin de ornitoloji alanına yönelmiş olmasının payı vardır.

Bu araştırma ile ornitoloji temelli lisansüstü tezlerin tarihçesi ortaya çıkarılmıştır. Türkiye’de bu alandaki ilk doktora tezi Kayseri Sultansazlığı Su Kuşları üzerine olup Yusuf Ayvaz tarafından 1983 yılında Fırat Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü’nde tamamlanmıştır (Ayvaz, 1983). Ancak bu tez muhtemelen maddi bir hata nedeniyle YÖK veri tabanında bulunamamış olduğu için YÖK veri tabanına göre bu alandaki ilk doktora tezi 1985 yılında Mehmet Sıkı tarafından Çamaltı Tuzlası-Homa dalyanı kuş türleri üzerine hazırlanmıştır (Sıkı, 1985). Bu alanda ilk yüksek lisans tezi ise Murat Biricik tarafından Küçük kumru’nun eş ilişkileri üzerine hazırlanmış olup 1986 yılında Dicle Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü’nde tamamlanmıştır (Biricik, 1986). İkinci YL tezi 1988 yılında Oğuz Kurdoğlu tarafından hazırlanmıştır (Kurdoğlu, 1988) olmasına rağmen YÖK veri tabanında bu tezler bulunamamıştır. Bu tezlere başka ornitolojik çalışmalarda atf yapılmış olduğu için tespit edilebilmiştir. YÖK veri tabanına göre ornitoloji alanında tamamlanmış olan ilk YL tezleri 1989 yılında Ali Erdoğan (Erdoğan, 1989) ve Mustafa Kaya (Kaya, 1989) tarafından hazırlanmıştır. Bu iki karşılaştırma YÖK veri tabanında taranmakta olan tezlerde eksiklikler olduğunu göstermiştir.

Türkiye’de Biyoloji Bölümü program sayıları 2007’de 81 iken 2013 yılında bu rakam 53’e düşmüştür (Günay et al., 2013). 1990’lı yıllarda tamamlanmış olan tezlerin artış hızı düşük iken 2000’li yıllarda Türkiye’de kuş gözlemcisi, ornitolog sayısındaki artış ile birlikte tez sayısı da dikkat çekici düzeyde artmıştır. Ayrıca ornitoloji bir araştırma alanı olarak Biyoloji ABD’lerinden sonra farklı disiplinlerden; Orman Mühendisliği, Veteriner Hekimliği, Zootekni, Peyzaj Mimarlığı, Çevre Bilimleri ve Oşinografi gibi ABD’lerinde de lisansüstü tez konusu olarak tercih edilmeye başlanmıştır. Bu durum ornitolojinin disiplinlerarası bir bilim dalı olduğunu da göstermektedir.

Ornitoloji alanında 2000’li yıllardan itibaren üretilen tez sayısı, yöntem, il ve üniversite çeşitliliği dikkat çekicidir. Bu artışta üniversitelerdeki artan kapasitenin yanında, bakanlıkların da biyolojik çeşitlilik alanındaki çalışmaları desteklemesi, Türkiye’de kuş gözlemciliğinin gelişmesi ve Sivil Toplum Kuruluşları (STK)’nın rolü de bulunmaktadır. Özellikle Tarım ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar (DKMP) Genel Müdürlüğü’nün bu

konuda önemli katkıları olmuştur. Nuhun Gemisi Biyolojik Çeşitlilik Veritabanı kurulmuş, Nesli Tehlike Altındaki Türlerin Ticaretine İlişkin Sözleşme (CITES) kılavuzlar, Ulusal Toy ve Turna Eylem Planı hazırlanmış, Biyokaçakçılık ile Mücadele ve Biyolojik Çeşitlilik İzleme projeleri hayata geçirilmiştir. Bu projelerde ornitologlar araştırmacı ya da uzman olarak görev almışlardır. Ornitoloji alanındaki araştırma izinleri de DKMP Genel Müdürlüğü tarafından verildiği için üniversitelerdeki araştırma projeleri ve tez çalışmaları hakkındaki gelişmeler ve çalışmalar Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından izlenebilmektedir.

Refah düzeyi ve dünyanın geleceğini yakından ilgilendiren ekoloji ve çevre konuları Türkiye için yeni araştırma alanlarıdır (Kışlalıoğlu ve Berkes, 1994). Türkiye'deki kuş araştırmaları büyük oranda avifaunistik temelli olup popülasyon dinamiği ve filogenetik ilişkiler üzerine araştırmalar az sayıdadır (Yiğit et al., 2008). Türkiye'de 2000'li yıllardan itibaren Ornitoloji alanındaki gözlem temelli avifaunistik tezlerin yerini gözlem ve analiz temelli ekolojik araştırmalar almaya başlamıştır. Ayrıca veteriner fakültelerinde Hayvan Fizyolojisi konulu tezlerde artış olmuştur. Halkalama istasyonları sayesinde göç ve parazitler üzerine araştırmalar yapılmaya başlanmıştır. Vatandaş Bilimi çalışmaları ile biyo-enformatik konulu bütünlük tezler yapılmaya başlanmıştır.

Türkiye'nin coğrafi bölgelerine göre ÖKA'ların korunma yüzdelere bakıldığında bu konuda en iyi durumda olan bölge İç Anadolu Bölgesi'dir. Çünkü bu bölgedeki ÖKA'ların %56.7'si yasal olarak koruma statüsüne sahiptir (Kılıç & Eken, 2004). Ornitoloji alanında üretilmiş olan tezler coğrafi bölgelere göre karşılaştırıldığında en fazla araştırma yapılan bölge İç Anadolu Bölgesi'dir. Bu durum bu coğrafi bölgedeki korunan alan sayısının fazla olması ve alanların üniversitelere yakınlığı ile ilişkilendirilebilir. Çünkü araştırmacılar genellikle yakın bölgelerde gözlem temelli avifaunistik ya da ekolojik araştırmalar yapmıştır.

Ornitoloji alanında lisansüstü tez hazırlayan araştırmacıların cinsiyet dağılımı; %36 kadın, %64 erkektir. Bilim insanları araştırma alanlarını bağımsız olarak seçtikleri için ornitoloji alanındaki kadın/erkek oranı bireysel tercihler ile şekillenmektedir. Bu nedenle bu konuda kadınlara pozitif ayrımcılık ile ilgili bir öneride bulunulamamıştır. Kuş araştırmaları arazi çalışmaları gerektirmektedir, bu durum kadın araştırmacıların cinsiyet dağılımındaki oranın düşük olmasının bir nedeni olabilir. Özellikle 2010, 2016, 2018 ve 2019 yıllarında erkekler tarafından tamamlanmış olan tez sayısında dikkat çekici artışlar olmasının nedeni Türkiye'de ornitolojik araştırmaların çeşitlenmesi ve artan araştırmacı ihtiyacı olabilir.

Bu değerlendirme uygulamalı bilimler alanında ornitoloji temelli tezler üzerine planlanmıştır. Ancak son yıllarda, sosyal bilimler alanında da Türk kültüründe kuşlar (Koyuncu, 2019; Küden, 2019), kuş adlarının etimolojik kökeni (Bindaş, 2016), avcılık (Karasu, 2017; Erdem, 2019), kuş evleri (Azmanoğlu, 2016), kuş sembolleri (Yozgat, 2019) ve kuş fotoğrafçılığı (Yücel, 2016) hakkında lisansüstü tezler hazırlanmaktadır. Uygulamalı bilimler alanında üretilen tezlerin yanında sosyal bilimlerde de tezler üretiliyor olması önemlidir. Bu durum Ornitoloji'nin disiplinlerarası bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca

toplumun farklı kesiminden araştırmacıların kuşlar ile ilgilendiğini ve kuşlara olan farkındalığın arttığını göstermektedir.

Ornitoloji alanında 2006 yılından önce tamamlanmış olan tezlerin tam metinlerine büyük oranda erişim sağlanamamakla birlikte bu tezlerin özetlerine ulaşılmıştır. Bu durum değerlendirme ve veri analizi açısından sınırlayıcı bir faktördür.

Türkiye'de ornitoloji alanında yapılmakta olan tezleri bu konuda danışmanlık yapmakta olan öğretim üyelerinin bilgi birikimi, uzmanlık alanı, vizyonu, proje bütçeleri ve ülkede yapılmakta olan yatırımlar sonucu doğan ihtiyaçlar şekillendirmektedir.

Bir araştırma alanında tamamlanmış olan tezler hakkında genel bir değerlendirme yapılması her bilim dalı için gereklidir. Bu araştırmada elde edilen sonuçlar ile Türkiye'de Ornitolojinin lisansüstü araştırmalardaki durumu ve tarihsel gelişimi ortaya çıkarılmıştır. Türkiye'de 1985 – 2019 yılları arasında üretilmiş olan DR tezlerinin dört katı kadar YL tezi üretilmiştir. 1980 ve 1990'lı yıllarda genellikle gözlem temelli daha yüzeysel kuş araştırmaları yapılırken 2000'li yıllara gelindiğinde daha detaylı, ekoloji ve istatistik temelli araştırmalar ön plana çıkmıştır. Bu sonuçlar Türkiye'de ornitolojinin gelişimi hakkında da bilgi vermektedir. Dünya genelinde ornitoloji alanındaki gelişmeleri takiben Türkiye'de yeni yöntemler uygulanmaya başlanmıştır. Türkiye'de yenilenebilir enerji kaynakları alanındaki gelişmeler ekolojik izleme açısından kuş araştırmalarını şekillendirmeye başlamıştır. Bu durum insan kaynaklarının daha etkin kullanımını sağlayarak sürdürülebilir kalkınma açısından da önemlidir. Gelecek yıllarda ornitoloji alanındaki lisansüstü tezler hakkında yapılacak olan çalışmalarda atf analizleri yapılması ile daha kapsamlı incelemelerde bulunulabilir. Bu araştırmacının Biyolojik Bilimler ile ilgili diğer alanlar için bir örnek teşkil edeceği, ayrıca YÖKTEZ veri tabanındaki lisansüstü tezlerin gelişim ve değişim sürecinin izlenmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Acar, B., & Acar, S. 1972. *Kuşlarımız*. İstanbul: Redhouse Yayınevi.
- Ayvaz, Y. (1983). *Kayseri Sultansazlığı su kuşları* (Doktora tezi). Fırat Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Azmanoğlu, R. K. (2016). *Osmanlı Dönemi kuş saraylarının belgesel fotoğrafçılık yöntemi ile tanıtılması*. Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Grafik Ana Bilim Dalı, Kütahya, 167 sy.
- Bindaş, E. (2016). *Karaçay Malkar Türkçesinde kuş (hayvan) isimlerinin kuruluşu ve Türkiye Türkçesi ile karşılaştırılması*. Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı. Ordu, 90 sy.
- Biricik, M. (1986). Küçük kumru *Streptopelis s. senegalensis* L.'de eş ilişkileri. Dicle Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Diyarbakır.
- Boyla, K. A., Sinav, L., & Dizdaroğlu, D. E. (2019). *Türkiye Üreyen Kuş Atlası, WWF-Türkiye*. İstanbul: Doğal Hayatı Koruma Vakfı.
- Coşkun, E., Özçakmak, H., & Balcı, A. (2012). Türkçe eğitiminde eğilimler: 1981-2010 yılları arasında yapılan tezler üzerine bir meta-analiz çalışması. In E. Yılmaz, M. Gedizli, E. Özcan, & Y. Koçmar (Eds.), *Türkçe'nin eğitimi öğretimi üzerine çalışmalar* (pp. 204-212). Ankara: Pegem Akademi.

- Eken, G., Bozdoğan, M., İsfendiyaroğlu, S., Kılıç, D. T., & Lise, Y. (2006). *Türkiye'nin Önemli Doğa Alanları*. Doğa Derneği, Ankara.
- Erdem, F. (2019). *Kuyud-ı Kadime Arşivi 10 numaralı Mufassal Şahinciyan defteri örneğinde Osmanlı Devleti'nde taşra avcı kuşu yetiştiriciliği*. Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı Kırıkkale, 257 sy.
- Erdoğan, A. (1989). Ankara/Beytepe serçe populasyonları (*Passer domesticus* ve *Passer montanus*) ile ilgili biyolojik çalışmalar. Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Biyoloji Anabilim Dalı, Ankara, 97 sy.
- Ergene, S. (1945). Türkiye Kuşları, İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Monografileri, İstanbul, Sayı 4.
- Ertan, A., Kılıç, A., & Kasperek, M. (1989). *Türkiye'nin Önemli Kuş Alanları*. İstanbul: Doğal Hayatı Koruma Derneği.
- Günay, D., Günay, A., & Atatekin, E. (2013). Shake in the basic sciences in Turkey: The Country's shake. *Journal of Higher Education and Science*, 3(2), 85-96.
- Kahraman, H., Şeremet, T., & Hatinoğlu, B. (2016). *Doğu Karadeniz Kuşları*. Orman ve Su İşleri Bakanlığı, XII Bölge Müdürlüğü, Trabzon.
- Karasu, A. (2017). *Ortaçağ'da Türklerde yırtıcı kuşlarla avcılık*. Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Ortaçağ Tarihi Bilim Dalı, Sivas.
- Karol, S., Suludere, Z., & Ayvalı, C. (2000). *Biyoloji Terimleri Sözlüğü*. II. Baskı, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kasperek, M. (1992). *Die Vögel der Türkei: eine Übersicht*. Heidelberg: Kasperek Verlag.
- Kaya, U., & Atatürk, M. K. (2014). *Zooloji Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaya, M. (1989). Edirne Kuş (Aves) Türleri, Trakya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Edirne.
- Kılıç, D. T., & Eken, G. (2004). *Türkiye'nin Önemli Kuş Alanları 2004 Güncellemesi*. Ankara: Doğa Derneği.
- Kışlalıoğlu, M., & Berkes, F. (1994). *Ekoloji ve Çevre Bilimleri*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kirwan, G. M., Boyla, K. A., Castell, P., Demirci, B., Özen, M., Welch, H., & Marlow, T. (2008). *The Birds of Turkey*. Christopher Helm, London, UK.
- Koyuncu, M. (2019). Türk süsleme sanatlarında kuş figürü ve Büyük Selçuklu Dönemi seramik yorumları. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tasarım Anabilim Dalı. Tasarım Bilim Dalı, Konya, 97 sy.
- Kurdoğlu, O. (1988). Doğu Karadeniz Bölgesinde Gündüz Yırtıcı Kuşları ve Özellikle Atmaca (*Accipiter nisus*) ile Yapılan Avcılık. İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Orman Mühendisliği Orman Entomolojisi ve Koruma Programı, İstanbul.
- Küden, O. (2019). *Türk kültür tarihinde yırtıcı kuşlar ile ilgili inançlar*. Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Genel Türk Tarihi Bilim Dalı, Manisa.
- Nergiz, H. G. (2014). Türkiye'de Lisansüstü Turizm Tezlerinin Bibliyometrik Profili (1990-2013), Kozak, Günlü (Ed). VII. *Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi Bildiri Kitabı*, 04-05 Nisan 2014, Ankara, 212-221.
- Per, E., & Özemesi, U. (2005). *KuşBank 2004 raporu*. Doğa Derneği, Ankara.
- Sıkı, M. 1985. Çamaltı Tuzlası - Homa Dalyanı kuş türleri ve bazı türlerin biyolojileri üzerine araştırmalar. Ege Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Şahin, M., Çetinoğlu, A., & Ayvaz, S. (2013). Türkiye'de öğretmen eğitiminin tarihçesi ile ilgili tezler üzerine bir değerlendirme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(27), 494-504.
- Tosuntaş, Ş. B., Emirtekin E., & Süral, İ., (2019). Eğitim ve öğretim teknolojileri konusunda yapılan tezlerin incelenmesi (2013-2018). *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi* 9(2), 277-286.
- Töman, U. (2018). Türkiye'de biyoloji eğitimi alanında yapılmış lisansüstü tezlerin farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Turkish Studies Educational Sciences*, 13(11), 1297-1309.
- TRAKUŞ. (2019). Türkiye'nin anonim kuşları. Retrieved from <http://www.trakus.org>
- Turan, N. (1990). *Türkiye'nin Av ve Yaban Hayvanları Kuşlar*. OGM Eğitim Dairesi Başkanlığı, Yayın ve Şube Md. Matbaası, Ankara, 1: 274.
- Turan, İ., & Aslan, H. (2016). Yök tez merkezi ve proquest veri tabanında yer alan tarih eğitimi tezlerinin değerlendirilmesi. *Erzincan Üniversitesi Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 982-1001.
- Uygun, S. (2012). Eğitim tarihi alanında yapılmış lisansüstü tezlerin analizi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 33(2), 263-282.
- Üniversiteler Arası Kurul Başkanlığı (ÜAK). (2019). 2019 Ekim dönemi doçentlik başvurularına ait bilim alanları ve anahtar kelimeler. Retrieved from http://www.uak.gov.tr/temelalan/2019E_BilimAlanlari-AnahtarKelimeler_250919.pdf
- Yarar, M., & Magnin, G. (1997). *Türkiye'nin önemli kuş alanları*. Doğal Hayatı Koruma Derneği, İstanbul: Doğal Hayatı Koruma Derneği.
- Yılmaz, Ö. (2019). YÖK Ulusal Tez Merkezi'nde büyük veri alanında kayıtlı bulunan lisansüstü tezlerinin analizi. *Karadeniz*, 41, 225-240.
- Yiğit, N., Saygılı, F., Çolak, E., Sözen, M., & Karataş, A. (2008). *Ornitoloji ders notları*, Ankara: Ümit Ofset Matbaası.
- Yozgat, S. (2019). Türk mitolojisindeki grafik sembollerin günümüz logo tasarımlarına yansımaları: Kuş figürü örneği. Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Grafik Anasanat Dalı, Ordu.
- Yükseköğretim Kurulu (YÖK). (2001). Türkiye Yükseköğretim Sistemi, Yüksek Öğretim Kurulu. Ankara.
- Yükseköğretim Kurulu (YÖK). (2001). Tez Kullanım İstatistikleri. Yükseköğretim Kurulu Yayın ve Dokümantasyon Merkezi. Ankara.
- YÖKTEZ. (2019). Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı. Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> (15.12.2019).
- Yüce, R. (1999). *Zooloji Terimleri Sözlüğü*. Marmara Üniversitesi Yayın No: 65.1 Fen Edebiyat Fakültesi Yayın No: 38, İstanbul (İkinci Baskı).
- Yücel, G. (2016). Doğal yaşam fotoğrafçılığında kuş fotoğrafçılığının tarihsel gelişimi ve teknik açıdan incelenmesi. Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Fotoğraf ve Video Anasanat Dalı, Fotoğraf ve Video Sanat Dalı, İstanbul.